

VŘSR

a obrana sovětského státu

Dějiny VŘSR jsou nevyčerpatelným zdrojem studia zkušeností, nabytých v období přípravy ozbrojeného povstání a v nejtěžším období existence mladé sovětské republiky — za občanské války a zahraniční intervence. Ve středu pozornosti historiků zůstávají především otázky spojené s obranou vymožeností Velikého října, hluboké studium Leninova učení o obraně socialistické vlasti, zobecnění zkušeností komunistické strany v budování a řízení ozbrojených sil a jejich těsné spojení se současností.

Již před VŘSR postihl V. I. Lenin jako hluboký znalec revolučního učení K. Marxe a B. Engelse podstatu imperialistického stadia kapitalismu, odhalil hlavní tendence historického vývoje a objevil zákon nerovnoměrného ekonomického a politického rozvoje v období imperialismu. Teoretik a stratég proletářské revoluce vyvodil z tohoto objevu dva závěry, které mají skutečně historický význam. První závěr hovoří o možnosti vítězství socialistické revoluce nejdříve v několika zemích nebo dokonce jen v jedné zemi, přičemž ostatní země zůstanou po určitou dobu v lůně kapitalismu. Druhý závěr vyplývá z prvního, a to, že imperialistické státy disponují obrovskou vojenskou silou, a proto se budou snažit v součinnosti s vnitřní kontrarevolucí spojenými silami zničit zemi, v níž zvítězil socialismus a likvidovat vymoženosti proletariátu.

V. I. Lenin všestranně analyzoval a hodnotil na základě zevrubného rozboru dějin západoevropského a ruského revolučního hnutí úlohu armády v revolučním boji. Považoval budování ozbrojených sil proletariátu za zvlášť důležitý úkol socialistického státu, který se nachází v kapitalistickém obklíčení a nemůže zabezpečit svou samostatnost a socialistický rozvoj, není-li

schopen postavit se na ozbrojený odpor početnému a vojensky silnému nepříteli.

Leninovo učení o obraně socialistické vlasti se stalo organickou součástí učení marxismu-leninismu jako vědy o revoluční přeměně světa. Současně je uceleným, všestranně teoreticky propracovaným a v praxi prověřeným systémem a pevným základem vojenské politiky komunistických stran. Jeho obsah tvoří především:

- zdůvodnění nutnosti obrany socialistického státu proti imperialistickým agresorům,

- závěry o formách jeho obrany, o způsobech ekonomické, morálně politické a vědeckotechnické přípravy země k obraně,

- formy a metody výstavby vojenské organizace socialistického státu,

- učení o vedoucí úloze komunistické strany při řešení všech úkolů upevnění obranyschopnosti země a výstavby ozbrojených sil.

Správnost a síla Leninova učení o obraně socialistické vlasti se ukázala v průběhu VŘSR, kdy komunistická strana, vedená V. I. Leninem, dokázala s předstihem nebo současně s vývojem situace řešit základní otázky výstavby socialistické armády v souladu s požadavky revoluce. Mělo to rozhodující význam nejen pro samotné vítězství revoluce, ale i pro celý další osud socialistického státu.

V období VŘSR a nástupu sovětské moci se skládaly ozbrojené síly bolševické strany a mladé sovětské republiky z ozbrojených oddílů dělníků — Rudých gard a revolučních vojáků a námořníků bývalé carské armády. Ozbrojené povstání v Petrohradě, které skončilo svržením prozatímní vlády a nastolením vlády sověť,

uskutečnilo podle dobových údajů kolem 40 tisíc dělníků Rudých gard, 16 tisíc vojáků a posádky 15 válečných lodí Baltského loďstva. Počet příslušníků Rudých gard činil v té době na celém území státu asi 200 tisíc lidí. Avšak brzy se ukázalo, že sovětský stát pro svou obranu potřebuje mnohem větší a dokonalejší armádu.

Těsně po vítězství VRSR a vzniku prvního socialistického státu na světě vystoupily proti sovětskému Rusku v jednotné frontě reakční síly vnitřní i zahraniční kontrarevoluce.

Organizátorem ozbrojeného vystoupení proti sovětské republice byl mezinárodní imperialismus. Rozpoutal otevřenou ozbrojenou intervenci. Poskytl vnitřní kontrarevoluci obrovskou podporu a vnutil sovětskému lidu občanskou válku. Řídil bělogvardějská vojska a přípravu vzpour a spiknutí zaměřených proti sovětské moci.

Obrana vymožeností socialistické revoluce a ozbrojený odpor proti kontrarevolučním silám staly se proto již od prvních dnů existence sovětského státu nejdůležitějším úkolem komunistické strany a všeho pracujícího lidu.

Vojenské orgány sovětské republiky se začaly budovat již v říjnu roku 1917. V Radě lidových komisařů byl na návrh V. I. Lenina ustaven Výbor pro věci vojenské a námořní. 26. 10. 1917 byl zřízen Revoluční výbor vojenského námořnictva a 20. 12. téhož roku bylo vytvořeno Všeuské kolegium pro řízení válečného letectva republiky. Sovětská vláda přebírala do svých rukou velení ve vojenských okruzích, aby mohla čelit kontrarevoluční smyšlejšímu důstojníkům staré armády.

Protisovětská vystoupení vnitřní kontrarevoluce, ke kterým došlo koncem roku 1917 na Donu, na Ukrajině a na jižním Urale se podařilo potlačit za pomoci příslušníků Rudých gard a oddílů revolučních vojáků a námořníků. Avšak narůstající hrozba zahraniční vojenské intervence a ostrý třídní boj v zemi ukázaly, že k úspěšné obraně revolučních vymožeností je nezbytná silná masová armáda. Před komunistickou stranou a sovětskou vládou vyvstal poprvé v dějinách naléhavý úkol — vybudovat armádu nového typu, armádu socialistického státu. Velmi důležitým obdobím v budování armády se stal rok 1918.

V březnu roku 1918 byla ustavena Nejvyšší vojenská rada a Všeuský hlavní štáb. 2. září téhož roku ustavil Všeuský ústřední výkonný výbor jediný nejvyšší vojenský orgán — Revoluční vojenskou radu republiky a zřídil funkci vrchního velitele ozbrojených sil republiky. Prvním vrchním velitelem ozbrojených sil se stal I. I. Vacev. Operace armády řídil polní štáb.

Hlavním politickým orgánem Rudé armády bylo zpočátku Byro vojenských komisařů. 18. 4. 1919 bylo změněno na Politické oddělení a v květnu roku 1919 na Politickou správu.

Výstavba promyšleného vojenského řídicího systému byla ukončena 30. 11. 1918 vytvořením Rady dělnicko-rolnické obrany v čele s V. I. Leninem. Plnění příkazů Rady bylo povinností všech sovětských resortů, institucí a občanů.

Prvním zákonodárným aktem sovětské republiky při formování nové armády byla Deklarace práv pracujícího a vykořisťovaného lidu, zpracovaná V. I. Leninem a schválená Ústředním výkonným výborem sovětu 16. 1. 1918 a III. všeruským sjezdem sovětu 25. 1. 1918. V bodě 5 této Deklarace se uvádí: „Aby byla zajištěna pracujícím masám úplná moc a odstraněna jakákoli možnost obnovení moci vykořisťovatelů, uzákoňuje se ozbrojení pracujících, vytvoření socialistické Rudé armády dělníků a rolníků a úplné ozbrojení majetných tříd.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 26. Praha 1954, s. 411.)

Na základě principů obsažených v Deklaraci byl zpracován Dekret o vytvoření Dělnicko-rolnické armády, přijatý Radou lidových komisařů 28. 1. 1918. O tři dny později přijala RLK Dekret o vytvoření Dělnicko-rolnického rudého námořnictva. Oba dekrety obsahovaly pevné zásady výstavby ozbrojených sil země sovětů:

„1. Dělnicko-rolnická armáda bude vytvořena z nejuvědomělejších a nejlépe organizovaných příslušníků pracujících mas.

2. Do jejího řad mohou vstoupit všichni pracující občané Ruské republiky starší 18 let. Má do ní otevřen vstup každý, kdo je ochotný věnovat své síly a život obraně vymožeností Říjnové revoluce vlády sovětů a socialismu. K přijetí do Rudé armády je zapotřebí doporučení vojenských výborů nebo veřejných demokratických organizací, které se řídí zásadami sovětské moci, stranických či odborových organizací, nebo alespoň dvou členů těchto organizací. Při vstupu celých útvarů se vyžaduje záruka a hlasování podle jmen.“ (KSSS o ozbrojených silách Sovětského svazu. Praha 1959, s. 9.)

Z toho vyplývá, že Rudá armáda a námořnictvo byly od samého počátku budovány na třídním principu a její složení bylo určeno názvem Dělnicko-rolnická. To znamenalo, že jejím pevným jádrem bude dělnická třída. Její pevnost byla zaručena revolučními vlastnostmi dělnické třídy (uvědomělostí, neochvějností, organizovaností, spolehlivostí), vedoucí úlohou její strany, činností rudých velitelů a komisařů.

Budování masové revoluční armády probíhalo v roce 1918 za nepedstavitelně těžkých podmínek. Bylo to první období občanské války a zahraniční vojenské intervence. Zvláště kritická situace nastala v důsledku toho, že 18. 2. porušila německá vojska uzavřené příměří a přešla do útoku na celé frontě od Baltského po Černé moře. Nepřítel postupoval na Petrohrad. Demoralizovaná stará armáda a dosud málo početné oddíly Rudých gard a revolučních vojáků nebyly schopny ho zastavit. 21. února se Rada lidových komisařů obrátila k lidu s výzvou „Socialistická vlast v nebezpečí!“. V odpověď na výzvu strany vstupovaly statisíce pokrokových dělníků a demobilizovaných vojáků dobrovolně do řad Rudé armády. V bojích ve dnech 22.—23. 2. 1918 zastavily nově zformované jednotky postup německých vojsk na petrohradském směru. Důsledkem úspěchů Rudé armády bylo podepsání brest-litevského míru mezi Německem a sovětským Ruskem 3. 3. 1918.

Válečné události na počátku roku 1918 ukázaly, že silná, masová revoluční armáda nemůže být vybudována pouze na principu dobrovolnosti. V prvním období občanské války a zahraniční intervence od května roku 1918 do března roku 1919 snažily se státy Dohody zlikvidovat sovětskou republiku silami intervenčních vojsk. Bezprostředně po kontrarevolučním vystoupení československých legií, které se staly v létě roku 1918 hlavním nebezpečím sovětské moci, zaútočila kontrarevoluční vojska generálů Krasnova a Děnikina na jihu a vojska admirála Kolčaka na východě země. Rudá armáda, která pod spojeným náporům sil reakce byla nucena přejít do obrany, přešla koncem srpna roku 1918 do protíutoku a na podzim zahájila všeobecný útok. Způsobila nepříteli řadu porážek a zahnala ho od Volhy až k Uralu. Na počátku roku 1919 začala protiofenzíva Rudé armády v jižních oblastech. V jejím důsledku byl osvobozen Donbas a Kyjev. Hrdinný zápas sovětského lidu za svobodu a samostatnost své vlasti našel odezvu mezi intervenčními vojáků, kteří se začali bouřit a odmítali bojovat proti rudoarmejcům. Proto byli v dubnu roku 1919 Angličani a Francouzi nuceni evakuovat svá vojska z jižní Ukrajiny a Krymu.

Již na jaře roku 1919 podnikla sovětská vláda opatření, která připravovala nezbytné podmínky k přechodu od principu dobrovolnosti v doplňování armády k povinnému povolávání pracujících. Byl schválen dekret o zřízení místních vojenských sekretariátů pro evidenci a povolávání obyvatelstva do armády. Byl zaveden povinný vojenský výcvik a zrušen princip velitelského sboru.

Postupně se vytvářely ústřední orgány pro řízení výcviku a formování Rudé armády. V červenci roku 1918 schválil V. všeruský sjezd sovětů první sovětskou ústavu, v níž byla obrana socialistické vlasti prohlášena za povinnost všech pracujících. Uzákoniла nový princip doplňování armády a schválila usnesení o zavedení funkce vojenských komisařů. Přijatá opatření značně zvýšila početnost Rudé armády, která dosáhla ke konci října roku 1918 800 tisíc mužů. Mobilizace určitých ročníků vedla k tomu, že mezi rudoarmejci převládli rolníci, jež tvořili většinu obyvatelstva země.

V roce 1918 vznikly v Rudé armádě také četné internacionální jednotky, zformované z dobrovolníků různých národností, kteří chtěli bránit ruskou socialistickou revoluci a sovětskou moc. Byla mezi nimi polská divize, 1. internacionální střelecká divize, samostatná internacionální jezdecká brigáda a více než 30 pluků. Příkladem internacionálního bratrství ve zbraní byl 1. internacionální komunistický pluk, složený z československé, polské, německé, jugoslávské, maďarské, čínské a korejské družiny. Do Rudé armády vstoupilo na 12 000 Čechů a Slováků. V roce 1918 byly zformovány dva čs. revoluční pluky. Českoslovenští dobrovolníci působili v kamské říční flotile a v dalších četných rudoarmejských jednotkách a útvech. Někteří z československých rudoarmejců zaujali díky svým mimořádným vojenským schopnostem významná velitelská místa. Slavojar Částek zastával vysokou funkci velitele všech internacionálních jednotek. Jaroslav Štrombach velel divizi. Jaroslav Hašek působil jako politický komisař 5. armády.

První období občanské války je charakteristické nejen upevněním sovětské moci a prvými významnými vítězstvími Rudé armády nad spojenými silami bělogvardějců a zahraničních interventů, ale i tím, že se tehdy zrodilo sovětské vojenské umění. Odrazelo svéráznost podmínek vedení ozbrojeného boje v době počátku občanské války, které určovaly i způsob bojové činnosti vojsk. Bojové akce byly vedeny na širokých frontách, převážně podél železnic a v prostorech velkých měst a vesnic. Neexistovaly totiž souvislé fronty ani pozici obrana. Proto se činnost armád a svazků vyznačovala manévrovostí, velkou samostatností a sledovala cíl udržení nebo dobytí významných objektů.

Vzhledem k nízké úrovni technického vybavení vojsk a zjevnému nedostatku polního dělostřelectva, spočívala podstata útoku i obrany v palbě pěchotních zbraní, manévrovosti pěchoty a často i v bodákových ztečích. Hlavním způsobem činnosti

vojsk se stal obchvat nepřátelských křídel. Pro taktiku Rudé armády se stala příznačná odvážná iniciativa, rozhodný manévr, využívání okamžiku překvapení, snaha hromadit síly a prostředky na rozhodujících směrech a uskutečňování součinnosti střeleckých a jezdeckých útvarů a svazků s dělostřelectvem, letectvem, obrněnými vlaky a loděmi říčních flotil i s partyzánskými oddíly.

Zkušenosti získané z bojové činnosti v prvním období občanské války byly zobecněny v Polním řádu z roku 1918. Měly velký význam pro dosažení dalšího zdokonalování bojového mistrovství velitelů a vojáků Rudé armády a pro následující rozvoj sovětského vojenského umění.

V březnu roku 1919 začalo **druhé období občanské války** a zahraniční intervence. Přestože ekonomická situace sovětského Ruska zůstávala i nadále krajně tíživá, bylo dosaženo značných úspěchů v budování státu. V souladu s usneseními VII. sjezdu strany se uskutečnil přechod k politice svazku dělnické třídy se středním rolnictvem. Bylo nutné opřít se o vesnickou chudinu v boji proti kulakům a všem nepřátelům sovětské moci.

Upevnilo se i mezinárodní postavení sovětské republiky. Vliv sovětské moci na rozvoj mezinárodního revolučního hnutí se projevil ustavením republik rad v Maďarsku a Bavorsku, spojením komunistických stran do III. komunistické internacionály a vzestupem internacionální solidarity pracujících mnoha kapitalistických zemí pod heslem: „Ruce pryč od sovětského Ruska!“

Dohodový blok však měl po definitivní porážce Německa volně urce a dostatek vojenských sil a prostředků, aby organizoval další protisovětské válečné tažení. Interventi měli v plánu rozptýlit současnými údery z různých stran síly Rudé armády a zmocnit se Moskvy a Petrohradu. Sovětské Rusko bylo obklíčeno z východu Kolčakovou armádou, ze západu polskými vojáky, ze severozápadu armádou generála Juдениče a vojsky pobaltských států. Ze severu se připravoval útok bělogvardějců pod vedením generála Millera a angloamerických, francouzských a finských interventů. Na jihu působily Děníkinovy armády.

Kritická situace vyžadovala zvýšení počtu příslušníků Rudé armády a zdokonalení její organizace, velení a materiálního zabezpečení.

Významné místo ve výstavbě Rudé armády ve druhé období občanské války měl VIII. sjezd strany (březen roku 1919), který přijal řadu usnesení o vojenských otázkách. Sjezd v novém programu strany

a v rezoluci o vojenské otázce stanovil důležité úkoly pro další posilování sovětských ozbrojených sil: rozhodný přechod od partyzánské činnosti k vytvoření masové, vysoce uvědomělé pravidelné Rudé armády s centralizovaným velením, ucelenou organizační strukturou, se správně prováděnou stranickopolitickou prací a s železnou revoluční kázní. Pro lepší využití zkušeností z války a výsledků vojenské vědy uznal sjezd za nezbytné „zapojit do organizování armády a do jejího operativního vedení v širokém měřítku i vojenské odborníky, kteří prošli školou staré armády“. (KSSS o rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. Praha 1955, sv. 1, s. 362.) Jejich činnost však musela být neustále pod kontrolou vojenských komisářů.

ÚV RKS(b) prohlásil za hlavní Východní front a obrátil se na všechny pracující s výzvou: „Všichni do boje proti Kolčakovi!“ V průběhu dubna až června roku 1919 podnikla Rudá armáda na východní frontě řadu protiútoků silami jižní a severní skupiny armád a počátkem července přešla do všeobecného útoku, který skončil osvobozením Uralu. Porážka Kolčakových bělogvardějských armád byla ukončena na jaře roku 1920.

Úsilí strany o zvýšení bojeschopnosti Rudé armády vyvrcholilo ve druhé polovině roku 1919, kdy se vojska interventů a bělogvardějců přiblížila k Moskvě a Petrohradu. Na výzvu strany vstoupily do armády další tisíce nových bojovníků. Početní stav Rudé armády dosáhl koncem roku 1919 3 miliónů mužů a na podzim roku 1920 5,5 miliónu mužů.

Hlavním úkolem jižního frontu bylo odrazit Děníkinův útok proti centrálním oblastem země. V průběhu protiútoku Rudé armády byla uskutečněna 10. až 26. 10. orelsko-kromská operace a v době od 13. 10. do 15. 11. voroněžsko-kastorská operace. Znamenaly vítězné ukončení obranných bojů a vytvořily příznivé podmínky pro uskutečnění všeobecného útoku společně s vojsky Jihovýchodního frontu, jehož cílem byla definitivní porážka Děníkinových armád. Výsledkem všeobecného útoku bylo zničení hlavních sil generála Děníkina v lednu až únoru roku 1920, které ukončilo druhé období občanské války.

Sovětské vojenské umění dosáhlo v tomto období dalšího výrazného stupně rozvoje a obohatilo se o nové zkušenosti. Je charakterizováno přechodem od vedení ozbrojeného boje na jednotlivých izolovaných směrech k vedení rozhodných operací armád a frontů. Je pro ně příznačné spojo-
vání obranných operací s pozdějším pře-

chodem do rozhodného protiútku a rozvíjením všeobecného útoku do velké hloubky. Operační manévry při protiútocích nabývaly podle situace na různých formách. Proti Kolčakovým armádám použila Rudá armáda oboustranného obchvatného manévru a proti Děnikinovi hlubokého rozstředného úderu.

Novinkou v praxi frontových útočných operací se stalo vytváření skupin armád s jejich řídicími orgány v rámci frontu, jejichž činnost byla koordinována velitelským frontem. V rukou velitele frontu byla poprvé v dějinách válek použita jezdecká armáda jako hlavní pohyblivý prostředek k zasažení hlubokých úderů.

Zdokonalovalo se taktické mistrovství Rudé armády. Upevnila se součinnost pěchoty a jezdectva s dělostřelectvem, obrněnými vlaky a oddíly obrněných automobilů. To vše umožňovalo dosáhnout konečného cíle — úplného zničení nepřítele.

Třetí období občanské války, které začalo na jaře roku 1920, probíhalo již za příznivější mezinárodní politické situace pro sovětský stát. V lednu roku 1920 se totiž dohodové státy rozhodly zrušit hospodářskou blokádu sovětského Ruska a sovětská vláda začala jednat s celou řadou států o navázání diplomatických a obchodních styků. Současně přistoupila k obnově národního hospodářství.

Hrozba zahraniční intervence však trvala i nadále. Hlavní úlohu v protisovětském boji Dohody mělo hrát Polsko, které se již v roce 1919 a na jaře roku 1920 zmocnilo značné části Litvy, západního Běloruska a západní Ukrajiny. Polské reakční kruhy žádaly obnovení hranic z roku 1772 a připojení celého Běloruska a značné části Ukrajiny. Velkou roli ve válečných plánech dohodových států hrála Wrangelova vojska na Krymu.

Hlavní velitelství Rudé armády vypracovalo strategický plán války s Polskem a vytvořilo příslušné uskupení vojsk Západního a Jihozápadního frontu. 25. dubna roku 1920 přešli Poláci do útoku na frontě od Pripjati k Dněstru. Hlavní úder vedli na kyjevském směru. Na sovětsko-polskou frontu byly přesunuty nejlepší svazky Rudé armády včetně 1. jezdectvé armády. 26. května zahájila vojska Jihozápadního frontu protiútok a v průběhu úporných bojů prolomila na počátku června obranu nepřítele, přinutila Poláky k ústupu a osvobodila celou Ukrajinu. Ve stejnou dobu zahájila v Bělorusku mohutný útok proti Polákům vojska Západního frontu. Poprvé v občanské válce byly do boje nasazeny i tanky, určené k přímé podpoře pěchoty 33. kubáňské střelecké divize.

11. června byl osvobozen Minsk. Do poloviny července osvobodila sovětská vojska celé Bělorusko a přenesla bojovou činnost na území Polska. V důsledku chyb v plánování dalších operací a součinnosti mezi jednotlivými fronty nedokázala Rudá armáda vítězně dokončit válku s Polskem. V důsledku neúspěchů u Varšavy a Lvova byla donucena k ústupu. Panské Polsko nemělo však síly na další válku. Bylo nuceno zahájit jednání o mír. Sovětsko-polská mírová smlouva byla podepsána 18. 3. 1921.

V létě roku 1920 zůstávala jedinou soupeřkou Rudé armády Wrangelova armáda, která v průběhu června až září vyvíjela značnou aktivitu a dosáhla řady úspěchů. V říjnu a na počátku listopadu roku 1920 způsobila vojska jižního frontu Wrangelovcům řadu porážek. Úplně však byli rozdraceni až v průběhu perekopsko-čongarské operace, zahájené v noci na 8. listopadu. Zbytky Wrangelových vojsk ustoupily na válečné a dopravní lodě dohodových spojenců a odpuly do Turecka.

Tim prakticky v podstatě skončila občanská válka a zahraniční intervence. Bojová činnost pokračovala ještě na Dálném východě a Střední Asii, avšak hlavní fronty byly do zimy roku 1920 likvidovány a byla zahájena demobilizace armády.

Třetí období občanské války přispělo k dalšímu zdokonalení sovětského vojenského umění. Poprvé docházelo ke strategickému plánování válečné činnosti a k včasnému rozvíjení vojsk. Dokonalejší organizace velení umožňovala těsnější součinnost mezi armádami. Sovětská vojska poprvé uskutečnila operace s průlomem připravené nepřátelské obrany. V boji proti Wrangelovi získala cenné zkušenosti z využití operačního předmostí na velké vodní překážce jako výchozí bod k vedení nové útočné operace. Zvýšila se bojová úloha sovětského letectva. Rudá armáda získala první zkušenosti z bojového použití tanků, ale také z boje proti nepřátelským tankům.

Zkušenosti z občanské války, ale i z první světové války se staly základem pro další rozvoj teorie a praxe sovětského vojenského umění v meziválečném období. Byly ověřeny, propracovány a zdokonaleny v průběhu druhé světové války, která přinesla mnoho nových poznatků v rozvoji teorie a praxe přípravy a vedení strategického útoku i strategické obrany. Sovětská vojenská strategie v letech 1942—1945 všestranně zapracovala otázky uskutečňování protiútku s následujícím přechodem

do všeobecného útoku v mimořádně sličných podmínkách. Úspěšně řešila problém volby směru hlavního úderu v útoku. Rozvíjela princip hromadění sil a prostředků na hlavních směrech. Řešila a úspěšně použila nové formy strategické činnosti — strategickou operaci skupiny frontů a obrannou operaci skupiny frontů. Zdokonalila organizaci strategické součinnosti mezi druhy ozbrojených sil apod.

Vysokého stupně rozvoje dosáhlo za války sovětské operační umění. Na základě bohatých bojových zkušeností se stále zdokonalovaly způsoby přípravy a vedení frontových a armádních, leteckých a námořních operací, jejichž rozpracováním se sovětská věda zabývala již před válkou. Bylo zabezpečeno úspěšné plnění úkolů v boji se silným nepřítelem.

Značně vzrostla úroveň sovětské taktiky. V sovětských řádech se zdůrazňoval vševojskový charakter boje vedeného pěchotou, dělostřelectvem, tanky a ostatními druhy vojsk za podpory letectva. Od základu se změnily principy organizace protitankové obrany. Používalo se nových forem a způsobů útoku a obrany. Ve vývoji

taktiky se odrážely změny v technické základně sovětských ozbrojených sil a odborná znalost velitelů. Nesporné přednosti sovětského vojenského umění se výrazně projeví za druhé světové války vítězstvím nad hitlerovským Německem.

Vývoj sovětského vojenství se nezastavil ani po tomto období, neboť přetrvává nebezpečí rozpoutání agresivních válek a válečných konfliktů imperialismem. Proto se v Programu KSSS uvádí, že: „Komunistická strana Sovětského svazu považuje obranu socialistické vlasti, upevnění obrany země a zabezpečení státní bezpečnosti za jednu z nejdůležitějších funkcí sovětského státu.“

XXVII. sjezd KSSS rozvinul ve svých dokumentech Leninovo učení o obraně socialistické vlasti na současnou etapu vývoje mezinárodně politické situace. Zdůraznil, že v Leninově učení se odhaluje dialektická jednota důsledného boje socialistického státu za mír a stálá pohotovost postavit se na odpor agresorovi, na obranu vlasti. KSSS a sovětská vláda se ve své politice a činnosti nekompromisně řídí tímto Leninovým odkazem.